

ድመንሽያ ቅድመ መትልሕ

መረዳእታ ወረቆት ካብ ሽወደናዊ ማእከል ዲመንሽያ

Frontotemporal demens • faktablad på tigrinja

ኣብ ቅድሚት ዝርከብ ክፋል ሓንጎል ይጸልዎ

ዲመንሽያ ቅድመ መትልሕ (ድቅመ) ፍሮንቶቴምፖራል ሎባር ዲጀነሬሽን ወይ ናይ ቅድሚት ዲመንሽያ ተባሂሉ'ውን ይጽዋዕ። እቲ ሕመም ብተዛማዲ ግንን ኣይኮነን። ምድካም ዋህሮታት መትኒ ናይ ቅድሚት ክፋል ሓንጎል የኸትል፡ ኣብ ቅድሚት ክፋል ወይ ኣብ ቅድሚት ክፋል ናይ መትልሕ። እቶም ምልክታት ከምቲ ኣብ ሕመም ኣልዘይመር ዝርከብ፡ ብተመሳሳሊ መንገዲ ብብቐሩብ ይውስኹ፡ ግን፡ ኣብ መንጎ እቶም ሕመማት ንጹር ፍልልያት እውን ኣሎ።

ዘይተለምደ ምልክታት ዲመንሽያ

ምርሳዕን ሓደስቲ ነገራት ንምምሃር ምጽጋምን ቀዳሞት ምልክታት ሕመም ኣልዘይመር ኮይኖም፡ ኣብ ቅድሚት መትልሕ ዲመንሽያ ግን ኣብ ዳሕረዎት ደረጃታት ናይቲ ሕመም ጥራይ እዮም ዝረኣዩ። ቀዳሞት ምልክታት ወይ ናይ ባህሪ ለውጢ ወይ ናይ ቋንቋ ጸገም ኮይኖም፡ ኣብ እዚ መስርሕ ሕመም ዝጅምረሉ ክፋል ሓንጎል እዩ ዝምርኮስ።

ለውጥታት ገጸ-ባህሪ

መብዛሕትኡ ግዜ መጀመርታ እቲ ቅድሚት ዝርከብ ክፋል ሓንጎል እዩ ዝገዳእ። ኣብዚ እዩ ምትኪር፣ ምምዝዛንን ምቁጽጻር ድርጊትን ዝመሓደር። ገጸ-ባህሪ ናይቲ ዲመንሽያ ዘለዎ ሰብ ቀስ ብቐስ ይቐየር እሞ ድኹም ምምዝዛን ከርኢ ይኸእል።

ምውሳኽ ጸገም ተበግሶ ምውሳኽን መግለጺ ዘይብሉ ምፍንጃር ቁጥዑን ካልኣት ቀዳሞት ምልክታት እዮም። እቲ ሰብ ዕረፍቲ ዘይብሉ፡ ስምዒቱ ዝደንዘዘን ሓደ ሓደ ግዜ ድማ ዘይግደስ ክኸውንን ልሙድ እዩ። ንኻልኣት ዘለካ ርህራሄ ናይ ምስማዕ ክእለት ብብቐሩብ ይጎድል። ካብ መጠን ንላዕሊ መግቢ ምብላዕ፡ ምትካኽ ሽጋራ ወይ ኣልኮል ምስታይ እውን ከጋጥም ይኸእል።

ኣብ ገለ ኣጋጣሚታት ናይ ቋንቋ ጸገማት

ቅድሚት መትልሓዊ ዲመንሽያ ኣብ ቅድሚት ክፋል ናይ መትልሓዊ ክፋል እውን ክጅምር ይኸእል እዩ፤ እዚኡም ንቋንቋ ኣገደስቲ እዮም። ከምዚ ዝኣመሰለ ጉዳያት እናማዕበለ ዝኮይዱ ናይ ቋንቋ ጸገም ዘጠቓልል ኮይኑ፡ እዚ ድማ ከም ምጉዳል ርድኢት ቃላትን ዝተፈላለዩ ነገራት ብትኽክል ብስሞም ኣብ ምጽዋዕ ጸገማትን ክግለጽ ይኸእል። ብብዙሕ ሰዋስዋዊ ጌጋታት ዘለዎም ዝሕቱልን ዝተቆራረጸ ዘረባ እውን ክግለጽ ይኸእል።

ዝያዳ ሓገዝ የድሊ ኣሎ

ቅድመ መትልሕ ዲመንሽያ ኣብ መወዳእታ ማእከላይ ዕድመ ምምዕባል ክጅምር ዘይልሙድ ኣይኮነን። ድሕሪኡ እቲ ሕመም ንብዙሕ ዓመታት ክምዕብል ይኸእል። ጉድኣት ኣብ ሓንጎል እናሰፍሐ ብዝኸደ መጠን እቶም ምልክታት ብብቐሩብ እናሓየሉን እናበዝሉን ይኸዱ። መዓልታዊ ህይወት ክትዋጽኡ ኣጸጋሚ እናኾነ ይኸይድ ኣብ መወዳእታ ድማ ኣብ ኣከዳድና፣ ጽሬትን ካልእ ውልቃዊ ክንክንን ሓገዝ የድሊ።

ነጻርታ ብኣግኡ ምግባር ኣዝዩ ኣገዳሲ እዩ

ቅድሚት መትልሕ ዲመንሽያ ምስ ቅዛነት፡ ጳቕጢ ዘስዓብ ክቱር ድኻም ወይ ካልእ ናይ ኣእምሮ ጥዕና ጉዳያት ክደናገር ይኸእል። እቲ ሕመም ንምፍላጥ ኣጸጋሚ እዩ ምኽንያቱ ልሙዳት ምልክታት ዲመንሽያ ኣብ ምጅማር እቲ ሕመም ልሙዳት ስለዘይኮኑ። ንስኻ ወይ መቐርብካ ብቅድመ መትልሓዊ ዲመንሽያ ተጠቂዕኩም ኣልኹም ኢልካ እንተጠርጠርካ ንሓኪም ተወከስ። ብዝተኸእለ መጠን ተቓላጢፍካ ገምጋም ክጅመር ኣለዎ። እዚ መብዛሕትኡ ግዜ ኣብ ፍሉይ ክሊኒክ (minnesmottagning) ዝፍጸም ኮይኑ፡ ብርክት ዝበሉ ዝተፈላለዩ ፍተሽታትን መርመራታትን ከምኡ'ውን ምስ ኣዝማድ ዝግበር ቃለ መሕትት ዘጠቓልል እዩ።

ፍውሳን ኣገባብ ኣተኣላልያን

መጽናዕታት፡ ምዕባላታት ኣርእይም'ኪ እንተኾኑ፡ ኣብዚ እዋን'ዚ ግን ንሕመም ቅድመ መትልሕ ዲመንሽያ ዝፍውስ መድሃኒት የለን። ሕጂ'ውን ንዝበለጸን ትርጉም ዘለዎን ህይወት ክትውጥን ምእንቲ፡ መብርሂ ምልክታትካ ምርካብ ኣገዳሲ እዩ። ኣብ ገዛ ዝግበር ሓገዝን ጽቡቕ ሕክምናዊ ክንክንን ብዝተፈላለዩ መንገዲ ንህይወት ክቕልል ይኸእል። ኣብ ከባቢ እቲ ሰብ ሰላምን ቅሳነትን ክትፈጥር ምፍታን እውን ኣገዳሲ እዩ። ምኽንያቱ ጳቕጢ መብዛሕትኡ ግዜ ምልክታት ስለ ዘሓይል። ተወሳኺ ሓበሬታ ንምርካብ ኣብ መርበብ ኢንተርኔት ኣንብቡ፤ www.frontallobsdemens.se (Swedish FTD Initiative)

© Svenskt Demenscentrum

ተወሳኺ ሓበሬታን ወረቓቕትን ብትግሮኛ ኣብ መርበብ ሓበሬታ ይርከብ፤ Svenskt Demenscentrum፡ www.demenscentrum.se/ti

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, (08) 690 58 00, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se

Frontotemporal demens

FAKTABLAD FRÅN SVENSKT DEMENSCENTRUM

Drabbar hjärnans främre delar

Frontotemporal demens kallas även för pannlobs- eller frontallobsdemens. Sjukdomen, som är relativt ovanlig, gör att nervceller förtvinar i hjärnans främre delar; i pannloben eller i främre delen av tinningloberna. Symtomen kommer smygande, på samma sätt som vid Alzheimers sjukdom, men det finns även tydliga skillnader mellan sjukdomarna.

Inga vanliga demenssymtom

Glömska och inlärningssvårigheter som är tidiga tecken vid alzheimer kommer först senare i sjukdomsförloppet vid frontotemporal demens. Tidiga symtom är istället antingen beteendeförändringar eller språksvårigheter, beroende var i hjärnan sjukdomsprocessen startar.

Personligheten förändras

Oftast skadas pannloben först. Härifrån styrs koncentration, omdöme och impulskontroll. Personligheten hos den som insjuknar börjar långsamt förändras och personen kan börja bete sig omdömeslöst.

Ökade svårigheter att ta initiativ och oförklarliga vredesutbrott är andra tidiga tecken. Det är vanligt att personen kan vara rastlös, känslomässigt avtrubbad och ibland apatisk. Förmågan att känna empati försämras gradvis. Även överkonsumtion av mat, rökning eller alkohol kan förekomma.

Språksvårigheter i vissa fall

Frontotemporal demens kan också starta i främre delen av tinningloberna som är av betydelse för språket. I dessa fall talar man om *progressiv afasi* som kan yttra sig som försämrade ordförståelse och problem med att rätt benämna olika saker. Det kan också ta sig uttryck i ett trögt och upphackat tal med många grammatiska fel.

Behöver allt mer hjälp

Det är inte ovanligt att frontotemporal demens debuterar redan i övre medelåldern. Sjukdomen kan sedan pågå under många år. Symtomen blir fler och gradvis allt starkare i takt med att hjärnskadan sprider sig. Det blir allt svårare att klara sin vardag och så småningom behöver personen hjälp med påklädning, hygien och annan personlig omvårdnad.

Tidig diagnos viktig

Frontotemporal demens kan förväxlas med depression, utmattningssyndrom eller annan psykisk ohälsa. Eftersom typiska demenssymtom är ovanliga i början är sjukdomen svår att upptäcka.

Kontakta en läkare om du misstänker att du eller en närstående kan vara drabbad av frontotemporal demens. En utredning bör snarast påbörjas. Den brukar i regel göras på en specialistklinik (minnesmottagning) och innehåller en rad olika tester och undersökningar samt intervjuer med anhöriga.

Behandling och bemötande

Forskningen har gjort framsteg men ännu så länge finns inget sätt att bota frontotemporal demens. Det är ändå viktigt att få en förklaring till symtomen för att kunna planera för ett så bra och meningsfullt liv som möjligt.

Hjälpmiddel och god omsorg kan på olika sätt underlätta tillvaron. Det är också viktigt att försöka skapa lugn och ro runt den sjuke eftersom stress ofta förstärker symtomen.

Läs mer på webben: www.frontallobsdemens.se (Swedish FTD Initiative)

2025 • Svenskt Demenscentrum ©

Fler faktablad på olika språk kan skrivas ut från Svenskt Demenscentrums webbplats:
www.demenscentrum.se/Faktablad

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, 08 - 690 58 00, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se